

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ
БЮЛЕТЕНЬ**

**УКРАЇНСЬКОГО
КОМІТЕТУ
"ГЕЛЬСІНКІ-90"**

**№1
(Серпень, 1990)**

**СПІЛКА
НЬЮ-ЙОРК
1990**

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

Українського комітету "Гельсінкі-90"

ч. 1 (Серпень, 1990)

diasporiana.org.ua

СПІЛКА
НЬЮ-ЙОРК
1990

INFORMATION BULLETIN
of the Ukrainian Committee "Helsinki-90"

Issue No.1
Kiev
August 1990

Reprinted in Ukrainian
by SPILKA (Twentieth Century Human Rights
Research Foundation Inc.)
New York, 1990

ISBN 0-86725-015-1

ПЕРЕДМОВА

Щойно створений Український комітет "Гельсінкі-90" пропонує читачам перший номер свого Інформаційного бюлетеню. Сподіваємося, що читачі мали змогу ознайомитися з Декларацією про заснування комітету, де викладено основні принципи, на яких ґрунтується його діяльність. (Текст Декларації і Статуту Українського комітету "Гельсінкі-90" див. відповідно на стор. 4 і стор. 11 цього бюлетеню).

Обставини спонукають нас оприлюднити зібрану інформацію про порушення прав людини і національних прав на Україні з тим, щоб мобілізувати громадську думку на захист цих прав. Частина людей, навіть громадськи активних, ослабила свою увагу щодо захисту прав після звільнення більшості політичних в'язнів з тюрем і таборів. У менш обізнаних і сторожких людей навіть виникла ілюзія, що випадки порушення прав людини на Україні є чимось надзвичайним.

Вміщена в нашому бюлетені інформація здатна, на наш погляд, розв'язати стан бездіяльності у справі захисту прав людини і національних прав. Ми чекаємо ваших відгуків, додаткової інформації, уточнень чи навіть спростувань (якщо ми в чомусь помилились). Зокрема, ми чекаємо ваших доповнень про в'язнів сумління на Україні, про адміністративні чи якісь інші переслідування—особливо, якщо ці переслідування настали внаслідок політичної діяльності особи, релігійності і т.п. Нас цікавлять також факти судового переслідування призовників, причину яких стала відмова служити в армії з мотивів політичних, релігійних чи світоглядних орієнтацій.

Повідомлення можна надсилати за адресами:

1. 252222 м.Київ,
провулок Маяковського, 59 /14
ФЕДОРІНЧИКУ Сергієві Михайловичу
2. 252001 м.Київ,
Музейний провулок, 8
Товариство Української Мови
(для Комітету "Гельсінкі")
МЕШКО Оксані Яківні

ДЕКЛАРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО КОМІТЕТУ "ГЕЛЬСІНКИ-90".

І. Ми, що нижче підписалися, є незалежною громадською організацією, яка продовжує традиції, започатковані Українською групою сприяння виконанню Гельсінських угод та Українською Гельсінською Спільнотою. Необхідність мати на Україні громадську правозахисну організацію, на наш погляд, зумовлена такими обставинами.

1. Навіть в умовах будь-якої розвинутої правової демократичної держави захист прав силами самодіяльних правозахисних організацій залишиться завжди актуальним. Що ж до України, то тут становлення такої держави лише відбувається; рецидиви політичної практики, властиві диктаторським режимам, не виключені.

2. Досі на Україні не здійснена повною мірою свобода слова і друку, оскільки більшість засобів масової інформації все ще перебуває в руках однієї партії.

3. Потребує вдосконалення виборчий закон і контроль над його додержанням: блокування різних форм тиску на виборців, усунення перешкод для вільного висунення кандидатів, відвернення фальсифікацій під час виборів.

4. Чинні нині закони про проведення мітингів, демонстрацій і страйків недосконалі—вони дають владі занадто великі можливості обмежувати відповідні права громадян.

5. Загальновідомою є практика всіляких форм прямого і непрямого тиску, яку здійснює на громадян централізована КПРС за допомогою свого апарату, зокрема, через парткоми на підприємствах.

6. Влада все ще вдається до незаконних дій, зокрема, до побиття або незаконного затримання громадян (у Львові, Одесі та ін.).

7. Чиняться перешкоди для нормальної діяльності громадських організацій і партій (відмова реєструвати, перешкоди в здобутті відповідних засобів діяльності).

8. Внаслідок різного роду провокацій, залишається загроза міжнародних конфліктів або приниження національної гідності громадян (прояви шовінізму, антисемітизму тощо). Комітет, у відповідності з міжнародним правом, визнає право кожного народу на самовизначення аж до створення незалежної держави та прав на-

ціональних меншостей на культурно-національну автономію (для тих, що живуть розсіяно) і національно-територіальну автономію (для тих, що живуть компактно). Для кожного народу, що на території України не може вважатися національною меншістю (як, наприклад, кримські татари) їх право на самовизначення визнається в повному обсязі.

9. Не зникла загроза геноциду у формі екоциду. Право на життя є одним із основоположних прав людини, і його захистові Комітет приділятиме особливу увагу.

10. Комітет розглядає знищення національної самобутності народу—мови, звичаїв, національної культури—як злочин, як вид етноциду. Він виступає проти великодержавних спроб протиставити права людини правам націй (включаючи право на створення незалежної держави), проти використання гасла прав людини з метою послабити етнічну ідентичність народу. Засуджуючи будь-які види ксенофобії і визнаючи беззастережно права, проголошені статтею 13 Загальної Декларації прав людини, Комітет разом з тим визнає право Української республіки на розумне регулювання імміграції задля збереження етнічного середовища і національної культури.

Комітет вважає, що права людини і права нації мають здійснюватися не шляхом проголошення пріоритетності одних прав щодо інших, а водночас і повною мірою.

11. Існує ряд інших законів і адміністративних стандартів, які обмежують права громадян, визнані міжнародними угодами:

—обмеження права на вибір видів освіти внаслідок однотипності державних освітніх закладів;

—обмежений доступ до здобуття вищої освіти, через урахування лише здібностей, внаслідок недосконалої структури освітньої системи і практики прийому до вузів;

—не зреалізована автономія найбільших вузів та науково-дослідних установ і дуже обмежені права студентів в організації свого життя та виборі форм навчання;

—нерівноправність сільських жителів порівняно з міськими у побуті та доступі до здобутків цивілізації і культури;

—обмеження права на вибір місця проживання, внаслідок системи прописок і т.п.

II. Комітет об'єднує громадян (незалежно від національності, релігійних, світоглядних чи політичних орієнтацій), що визнають проголошені принципи і мають індивідуальні якості, потрібні для правозахисної діяльності (чесність, громадянська мужність, неприйняття насильства для досягнення політичної мети тощо). Комітет об'єднує як окремих громадян, так і групи та спілки, що з'являться задля здійснення мети, проголошеної цією заявою. Члени будь-яких громадських, політичних чи культурно-освітніх організацій можуть входити до Комітету.

Комітет може мати членами також іноземних громадян, що будуть репрезентувати його інтереси за кордоном.

Ідеологією Комітету є правова ідеологія—тобто цінності, принципи та концепції, що лежать в основі сучасного правового мислення. Комітет не додержує жодних світоглядних, релігійних чи політичних орієнтацій, що виходили б поза названі вище, і в цьому розумінні розглядає себе як деполітизовану, позапартійну та деідеологізовану організацію.

III. В своїй діяльності Комітет буде керуватися міжнародними документами з питань прав людини, серед яких передусім слід назвати: Загальну Декларацію Прав людини, Пакти ООН про економічні, соціальні і культурні права та громадські і політичні права, Прикінцевий Акт Гельсінської наради з питань безпеки і співпраці в Європі 1975 р., рішення Віденської, Мадридської нарад та рішення з питань прав людини, ухвалені у Копенгагені. Комітет підтримує мету, визначену на нарадах Конференції з питань людського виміру НПБСЄ (Наради з питань безпеки і співпраці в Європі); окрім того, розглядає себе як недержавну організацію, що сприяє зусиллям ООН у створенні міжнародного порядку, який гарантував би безпеку, мир, співробітництво і право націй на самовизначення. При цьому право будь-якого народу на утворення незалежної держави, у відповідності з правом націй на самовизначення, Комітет визнає беззастережно.

Основні напрямки і способи діяльності мають бути такими:

—збирання інформації про порушення прав людини

та національних прав в Україні, а також прав українців поза межами України; оприлюднення цієї інформації;

— звернення до державних, громадських і міжнародних організацій, до урядів країн-учасниць гельсінського процесу у випадках порушення прав;

— широке оприлюднення правозахисних документів через засоби інформації, мітинги, збори, демонстрації, підписні листи, листівки, інформаційні агенства та пресу країн-учасниць гельсінського процесу;

Комітет буде видавати свій інформаційний бюлетень, матеріалами якого можна вільно користуватися з посиланням на джерело.

Кошти Комітету складаються з добровільних пожертв громадян і організацій, а також гонорарів та прибутків з видавничої діяльності.

Підписали:

1. БАБІНА Лідія Анатоліївна
м. Київ
2. БІДОЧКО Діана Василівна
м. Київ 284019, м. Івано-Франківськ
вул.Галицька 1/48 вул.Галицька, 49/2.
Тел.: 4 33 38
3. БЕЛІЦЕР Наталя Володимирівна
252003, м. Київ-3,
вул. Володимирська, 51/53, кв. 102.
4. БОЙКО Юрій Анатолійович, священник УАПЦ,
290035, Львів-35,
вул. Дністровська, 17/102
5. БРОВКО Іван Бенедиктович
м.Київ
д. тел.: 552 38 59
6. ВАСИЛЬЧЕНКО Олесь
м.Київ

7. ГОЛЕЦЬ Марія Іванівна
252003, м. Київ-3
вул. Ентузіастів, 27/94
Д.тел.: 555 13 00
8. ГОРБАЛЬ Микола
252162, м. Київ-162
просп. 50 Років Жовтня, 14-А, кв. 103
Тел.: 476 13 87
9. ДИКИЙ Євген
м.Київ
10. КОВАЛЕНКО Ганна Володимирівна
252212, м.Київ-212
вул. Героїв Дніпра, 6/74
Сл. тел.: 435 83 43
11. КОВАЛЬ Андрій
м. Київ
Тел.: 276 66 78
12. КРАСІВСЬКИЙ Зіновій Михайлович
293511, м. Моршин Львівської обл.,
вул. Миру, 11/3
Тел.: 46 31.
13. ЛЕСІВ Ярослав Васильович, священик
285603, м.Болехів Івано-Франківської обл.,
Долинського р-ну, вул. Щорса, 14
14. ЛІСОВИЙ Василь Семенович
м. Київ,
вул. Братиславська, 4, кв. 198
15. МАРГІТИЧ Віктор Михайлович
252223, м. Київ-223
вул. Вершигори, 7, кв. 485
16. МАРУСИК Ігор Васильович
251850, Чернігівська обл.,
Куликівка, вул. Щорса, 118.

17. МЕШКО Оксана Яківна
252086, м. Київ-86
вул. Верболюзна, 16.
18. МИКОЛИШИН Олекса Миколайович
255500, м. Вишневе Київської обл.,
вул. Ватутіна, 9-А
19. МУРАШОВ Юрій Ігорович
252212, м. Київ-212
вул. Зої Гайдай, 9/8, кв. 255
Тел.: 433 46 11
20. ОВСІЄНКО Василь Васильович
252146, м. Київ-146
вул. Якуба Коласа, 5, кв. 210
Тел.: 277 87 92
21. ПІВТОРАК Валерій Олексійович
252141, м. Київ-141
вул. Волгоградська, 39/26
Тел.: 227 61 41
22. ПРОНЮК Євген Васильович
252135, м. Київ-135
пр. Перемоги, 16, кв. 119
23. СЕНИК Ірина Миколаївна
293760, м. Борислав Львівської обл.,
вул. Пушкіна, 52, кв. 5.
Тел.: 25 14.
24. СТУС Дмитро Васильович
252179, м. Київ-179
вул. Чорнобильська, 13А, кв. 94
Тел.: 272 08 55
25. ТИХИЙ Володимир Олексійович
252217, м. Київ-217
пр. Маяковського, 18/54
Тел.: 515 48 88

26. ФЕДОРІНЧИК Сергій Михайлович
252222, м. Київ-222
пр. Маяковського, 59/14
Тел.: 546 19 38

27. ХІРАЛЬДО Софія Павлівна
252074, м. Київ-74
вул. Вишгородська, 32/2, кв. 234
Тел.: 430 61 33

СТАТУТ УКРАЇНСЬКОГО КОМІТЕТУ "ГЕЛЬСІНКИ-90"

Преамбула

У відповідності з Декларацією про заснування, Український Гельсінський Комітет є громадською незалежною правозахисною організацією. У Декларації вказано на ті основні обставини, які зумовлюють потребу мати на Україні таку організацію. У правовому відношенні ситуацію на Україні можна стисло окреслити в такий спосіб.

Декларація про суверенітет лише започатковує процес деколонізації. Однак, сьогодні союзні державні структури та наднаціональна централізована КПРС зберігають, як і раніше, реальну владу і чинять опір процесові деколонізації.

Доки народ України не зrealізує своє право на самовизначення у вигляді державної незалежності, проблема зі здійсненням національних прав на Україні залишатиметься актуальною. Щодо індивідуальних (і передусім політичних) прав, то Україна знаходиться лише на початку становлення політичного плюралізму і багатопартійності. Маємо справу з рецидивами політичних дій, властивих диктаторським режимам, але і досі не існує гарантії проти реставрації диктатури. КПРС, яка свого часу знищила багатопартійність, на останніх виборах до Рад використала відсутність політичного плюралізму, аби забезпечити в Радах свою більшість. Спираючись на розбудовану сітку своїх первинних організацій на підприємствах і в установах (зокрема, в МВС та КГБ), КПРС намагається зберегти за фасадом лібералізації однопартійну диктатуру.

Ситуація, однак, не є безнадійною, і сказане тут не знецінює здобутків у реалізації прав людини та національних прав. І все ж, Український Гельсінський Комітет наголошує на шкідливості самозаспокоєння в галузі прав людини і національних прав, на шкідливості ілюзій, які сучасну лібералізацію суспільно-політичного життя на Україні приймають за наявність політичного плюралізму і демократичної держави в контексті сучасного політо-

логічного і правового мислення.

Український Гельсінський Комітет, продовжуючи обороняти індивідуальні і національні права, розглядає себе передусім як правозахисну організацію, що ґрунтує свою діяльність на широкій правовій основі—тобто на всіх основних міжнародних угодах про права людини та права народів. Відповідно до своїх правових та гуманістичних орієнтацій, Комітет буде мобілізувати громадську думку України, аби Українська республіка приєдналась до деяких поки що не підписаних нею міжнародних конвенцій.

Комітет не вважає, що гельсінський процес вичерпав себе, що мети, яку він ставив перед собою, досягнуто: навпаки, здійснення завдань, визначених, зокрема, на нарадах Конференції з питань людського виміру НПБСЄ (Нарада з питань безпеки і співпраці в Європі) ще потребуватимуть суттєвих зусиль і часу.

Український Гельсінський Комітет готовий всіляко сприяти досягненню цієї мети.

1. Структура та членство.

1. Український Гельсінський Комітет виник на основі традицій, започаткованих Українською групою сприяння Гельсінським угодам та Українською Гельсінською Спілкою. Він з'явився внаслідок ініціативи групи осіб, що підписали Декларацію про його заснування. Однак, успішна діяльність Комітету надалі залежатиме від залучення до нього нових членів, що в окремих випадках може привести до появи невеликих регіональних груп (філій) Комітету. Але при цьому Комітет не ставить перед собою на меті перетворюватися на масову організацію.

2. Членство в Комітеті не залежить від національності, релігійності, світоглядних чи політичних орієнтацій. Важливо, щоб у складі Комітету, крім українців, були представлені бодай основні національні меншості, що живуть на території України, основні конфесії та представники всіх основних політичних партій.

3. Членами Гельсінського Комітету можуть бути також іноземні громадяни, що погодяться за кордоном сприяти діяльності комітету.

4. Український Гельсінський Комітет не є централізо-

вано побудованою організацією, а є асоціацією осіб, що об'єдналися на основі принципів, висловлених у Декларації про його заснування. Згідно з цим, відповідальність за ті чи інші правозахисні дії має персональний характер: у разі колективних дій, заяв, повідомлень тощо—кожен член Комітету зберігає за собою право не приєднуватись до колективної акції, якщо він у чомусь не згоден.

5. Членство в Комітеті відкрите (публічне), це гарантується оприлюдненням складу Комітету. Винятки з цього правила допускаються лише у випадку, коли таке оприлюднення стоятиме на перешкоді правозахисній діяльності особи.

6. З метою правозахисної діяльності Комітет обирає більшістю голосів голову Комітету, двох його заступників, секретаря та скарбника. Окрім того, комітет створює редакційну колегію для випуску Інформаційного бюлетеню та інших публікацій.

7. Український Гельсінський Комітет зберігає за собою право заявити про несумісність діяльності тієї або іншої особи чи групи, які діють від імені Комітету, з принципами, висловленими в Декларації, чи з правилами Статуту. Така заява про несумісність оприлюднюється після ухвалення більшістю членів Комітету шляхом голосування.

II. Напрямки і способи діяльності.

1. Комітет зосереджує основну увагу на захисті основоположних індивідуальних та національних прав—передусім громадянських та політичних прав, права кожного народу на самовизначення аж до державности, а також прав національних меншостей. До основоположних прав Комітет відносить також основні соціальні, культурні та економічні права. З фундаментальним правом людини на життя пов'язане її право жити в екологічно чистому середовищі. До важливих культурних прав кожного народу належить його право на збереження своєї національної самобутности і національної культури. Збереження національної самобутности пов'язане зі збереженням етнічного середовища, на захист якого в цілком розумних і цивілізованих формах кожен народ має право.

2. Комітет не ставить за свою мету захищати ті чи інші конкретні права зі всієї сукупності соціальних, економічних, культурних та ін. прав, однак він бере на себе обов'язок збирати і оприлюднювати інформацію з кожного розділу прав, робити свої висновки щодо ситуації в тій чи іншій сфері життя.

3. Комітет популяризує міжнародні документи з прав людини та національних прав, організовує їх обговорення, влаштовує дискусії з питань сучасного правового мислення в галузі прав людини та національних прав (у співпраці з науковими та зацікавленими громадськими організаціями).

4. Відповідно до Декларації, засобами і методами діяльності Комітету є такі:

— збирання інформації про порушення прав людини та її національних прав; оприлюднення її через засоби масової інформації, пресу, мітинги, збори, демонстрації, підписні листи, листівки, інформаційні агенства та пресу країн-учасниць гельсінського процесу;

— звернення до державних, громадських і міжнародних організацій, до урядів країн-учасниць гельсінського процесу, особливу увагу Комітет приділяє допомозі в діяльності відповідних органів ООН (передусім Відділу публічної інформації);

— співпраця в справі захисту прав людини з відповідними комісіями Верховної Ради Української республіки, з Народною Радою Верховної Ради;

— співпраця з правоохоронними органами Української республіки, у вигляді взаємних консультацій, обміну інформацій тощо;

— у важливих випадках Комітет своїми силами або у спілці з іншими громадськими організаціями проводить правозахисні акції у вигляді пресконференцій, мітингів, демонстрацій, пікетів тощо.

5. Комітет, за винятком особливих обставин, повідомляє про джерела тієї інформації, яку він оприлюднює.

6. Комітет діє на громадських засадах, робота в Комітетах не оплачується.

7. Кошти, необхідні для діяльності Комітету, складаються тільки з добровільних пожертв громадян та організацій, а також гонорарів та прибутків з видавничої діяльності.

8. Комітет видає Інформаційний бюлетень Українського комітету "Гельсінкі-90". Інформацію, оприлюднену Комітетом, можна вільно використовувати з посиланням на джерело.

Ухвалили
члени Українського Комітету "Гельсінкі-90"
21 серпня 1990 р.

Голова Комітету

В.С.Лісовий

SOS: ЕТНОЦИД

Відсутність незалежної державності впродовж століть була основною причиною того, що загроза зникнення українців як окремишнього народу була завжди цілком реальною. Народ, що жив у складі різних наддержав, не міг розраховувати на толерантне ставлення до своєї національної самобутності. В російській імперії знярядям знищення національної самобутності була заборона на існування національної культури і церкви з національною обрядовістю. Однак, не менша загроза є також від розмивання етнічного складу українців, оскільки в імперіях свобода вибору місця проживання завжди гарантувалася. Однак, лише в радянській імперії знищення національної самобутності народів було піднесено до рівня свідомої політики. Підґрунтям цієї політики були ідеологічна орієнтація на "злиття націй" (так званий інтернаціоналізм) та комплекси великодержавного шовінізму.

Декларація про суверенітет, прийнята Верховною Радою України, повинна б значити межу в історії українців, коли нарешті загроза їх зникнення як народу перестала над ними висіти Дамокловим мечем. Однак, пробудження національної свідомості і критика денаціоналізації, що розгорнулися в період перебудови, навіть прийняття декларації про суверенітет поки що мало вплинули на реальну ситуацію. Практика переселення народів припинилася, однак, зусилля відродити національну самобутність наражаються на могутню протидію. У цій ситуації навіть посилюються намагання продовжити етноцид.

Раніше, в період "застою", відомства централізовано здійснювали переселення людей з-поза меж України, відкриваючи великі підприємства для іммігрантів. Водночас здійснювалися оргнабори українського населення для переселення поза межі України. Такі оргнабори проводяться і тепер—навіть з врученням сім'ї ключа від квартири на новому місці проживання. Між тим, сьогодні розширення повноважень місцевих органів влади і самостійності підприємства може бути використано для того, щоб продавати землю переселенцям з інших республік за певні вигоди: проведення газопроводу, упорядкування дороги чи спорудження для місцевих потреб житлових будинків. В усіх сучасних суверенних цивілізова-

них державах регулювання імміграції—це справа вищих законодавчих органів. Спробуйте одержати громадянство аби переїхати на постійне місце проживання тепер навіть до США, які традиційно склалися як країна іммігрантів. Однак, Українська республіка—це суверенна держава без закону про громадянство. І знову стара політика вимішування народів стає можливою на основі, так би мовити, часткової ініціативи—ініціативи окремих осіб, підприємств, місцевих органів державної влади. І знову продовжує над українцями висіти Дамоклів меч зникнення їх як окремішнього народу внаслідок розмивання їхнього етнічного складу. Дано право змінювати етнографічну карту України, як це робилося впродовж віків національного гноблення на Україні.

Пора покласти край цій практиці і такому праву. Необхідне розумне регулювання імміграції, яке урахувало б і певні індивідуальні інтереси (наприклад, об'єднання сімей), і національні інтереси (переселення на Україну людей, для яких ця земля рідна).

ЗВЕДЕНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПЕРЕСЕЛЕННЯ НА УКРАЇНУ

1. Село Грушівка Кам'янського району Черкаської області (біля Мотронинського монастиря—центру Холодного Яру)—виділено землі на 100 га для переселенців з Магадану; село Жаботин, цього ж району—приймають 500 переселенців з Тюмені (газета "Слово", ч. 13, липень 1990р.)

2. У Батурині старовинний бароковий палац Кирила Розумовського аварійний. Місцеві люди звернулися до міністра культури УРСР Олененка, аби було виділено кошти на ремонт. Відмовили. Місцеві люди зібрали гроші (2 тис. із потрібних 5 млн.). Підприємство з Мурманська домовляється з місцевою владою, аби відремонтувати палац і перетворити його на будинок відпочинку (із виступу депутата Верховної Ради України на сесії ВР 25.VII.1990 р.).

3. У Черкаській області Корсунь-Шевченківським райвиконкомом укладено договір з Якутенерго про переселення з Якутії сотень людей, для яких буде збудовано шість багатоквартирних будинків (член УРП М.Гедз—лист до Голови УРП Левка Лук'яненка).

4. В селище Вишеньки Бориспільського р-ну Київської обл. буде переселено 5 тис. чоловік з Уренгою (з листа Романа Коваліва до Верховної Ради України).

5. В Хотин з Чукотки переселяється 1500 мешканців; російський кооператив "Топаз" уже споруджує житловий масив для переселенців. (Там же).

6. 200 сімей з Тюмені буде підселено в село Лишня Макарівського р-ну Київської обл. за обіцянку газифікувати село. (Там же).

7. У місті Вовчанську розширюється агрегатний завод, нові робочі місця займуть переселенці з Уралу. Те ж саме відбувається в містах Сокаль та Дрогобич Львівської обл. (Там же).

8. В Одеській області будують нові селища для переселенців із Сибіру в села Сухий Лиман, Петродолинськ, Прилиманське (*"Літературна Україна"*, 26.VII.1990 р.).

9. В Одеській області будуються нові селища для переселенців з Сибіру—в районах Ананьївському, Білгород-Дністровському, Біляївському та Овідіопольському. В радгоспі Петродолина Овідіопольського р-ну здано в експлуатацію 163 будинки, заселені мешканцями Братська. В місті Ананьїв тюменці будують завод та селище для переселення приблизно 1 тис. осіб. (Кореспондент УНВІСу для газети *"Свобода"*, 11 липня 1990 р.).

10. Цюрюпинський райвиконком Херсонської обл. ухвалив угоду з об'єднаннями "Северовостокзолото" та "Главалмаззолото", що передбачає широкомасштабну еміграцію на Україну мешканців Якутії та Магаданщини. Угода передбачає будівництво 160 тис. квадратних метрів житла та соцкультпобутових споруд. Як заявив Санішов І.С., котрий є уповноваженим золотошукачів у Цюрюпинську, це тільки початок співробітництва. (Кор. УНВІСа Степан Гура для газ. *"Свобода"*, 11.VII.90).

11. "Договір" з північними підприємствами укладено у Скадовську Херсонської обл. В Білозерському р-ні тієї ж області створено спільне підприємство "Магадан—Таврія", котре буде вести будівництво на землях радгоспу "Радземля". У Херсоні ведеться будівництво цілого мікрорайону особняків під назвою "Янтарний" для переселенців. (Там же).

12. Під Богуславом на Росі будується ціле селище для переселенців. (3 повідомлень місцевих жителів).

13. Під Фастовом будується селище для військових з Тюмені. (3 повідомлень місцевих жителів).

І т.д.

Зведення підготував член
Українського комітету "Гельсінкі-90"
В.С.Лісовий.

Народним депутатам
від Івано-Франківської області
пп. Л. Лук'яненку,
С. Пушику,
М. Чучуку

За даними, які прозвучали у виступах представників областей на останньому засіданні Великої Ради ТУМ, на Україну прискореними темпами проводиться переселення росіян з території РРФСР.

Так, 3000 російських сімей готують до переселення в Овдіопіль Одеської обл., 1500—в м. Хотин Чернівецької обл., 150—в одне із сіл Сумської обл., приймають російських переселенців у Запорізьку та інші південні області України.

Невже цілеспрямована міграція населення триває з метою вимішування народів? Та ж на території РРФСР, за офіційними даними, 17 тисяч сіл обезлюднені.

Думаю, з цього приводу треба зробити депутатський запит про громадянство України та обмеження міграційних процесів.

З повагою,

М. Гарашук (підпис)

(За дорученням осередку ТУМ, 76 осіб).

31.05.1990 р.

ЗВЕРНЕННЯ

до Українського Гельсінського комітету,
до міжнародної громадськості.

Демагогічно просторікуючи про "демократію" суспільства, партбюрократичний апарат КПУ та його слухняні прислужники з т. зв. "правоохоронних" органів—КГБ, МВД—на ділі продовжують цькування та відверті репресії проти активістів демократичних організацій, партій та неформальних об'єднань. Зокрема, використовуючи адміністрацію та комуністичні парторганізації підприємств, вони дедалі ширше практикують такі методи тиску на інакодумців, як звільнення з роботи, перешкоджають працевлаштуванню незгодних. Так, в Одесі останнім часом зазнали утисків та судових переслідувань ряд українських активістів:

Олександр Мул—активіст Української Автокефальної Православної церкви. Мотивуючи тим, що О.Мул нібито "психічно хворий", йому не дають змоги працювати за фахом.

Олег Коденчук, робітник—активіст Християнсько-демократичної партії. Зазнає систематичних переслідувань, погроз, побоїв з боку органів міліції та КДБ. За останні 8 місяців його п'ять разів притягали до судової відповідальності. Мотивування репресій щоразу однакове—обстоює право українського народу на свою національну символіку. Зараз він є безробітним і безпритульним, оскільки влада не дає йому можливості влаштуватися на роботу, не надає житла.

Костянтин Кожушнер, голова осередку Товариства української мови в політехнічному інституті "Вільна хвиля", колишній студент Одеського політехнічного інституту. Виключений нібито за неуспішність, фактично—за громадську діяльність.

Микола Чумаченко—депутат міськради, активіст Товариства української мови "Південна громада", голова місцевої громади УАПЦ, член руху та Республіканської партії, колишній науковий співробітник Одеського політехнічного інституту. Звільнений з роботи без його згоди

під час балотування у депутати Одеської міської Ради.

Валерій Міончинський—голова осередку УРП, член Руху і Товариства української мови. За свою активну громадську позицію зазнав систематичних утисків з боку адміністрації, був вимушений звільнитися з роботи. Нині, маючи вищу педагогічну освіту, вимушений працювати ремонтним робітником.

Віктор Цимбалюк—голова регіонального осередку Руху, кандидат філософських наук, викладач Одеського інституту зв'язку. Зазнає систематичних цькувань від адміністративно-бюрократичного апарату інституту за свою громадську діяльність. Йому відверто погрожують звільненням з роботи.

Ігор Чернописький—робітник, член Руху і Товариства української мови "Південна громада". Постійно зазнає переслідувань, цькувань. Нещодавно його було без жодних підстав затримано на вулиці, обшукано, вилучено "самвидавну" літературу. Вдома було проведено обшук, забрано українські газети й брошури. Міліціанти перекинули особисті речі, вкрали наручний годинник.

В Одесі переслідують не тільки людей, що належать до громадських організацій. Для того, щоб потрапити у немилість до влади, досить просто розмовляти українською мовою і шанобливо ставитися до української культури. Так, у червні цього року молодий український режисер Одеської кіностудії Микола Седнів вимушений був оголосити голодівку протесту проти утисків та обмежень у правах.

Про погрози на свою адресу з боку керівництва студії стало відомо від кінорежисера Наталі Мотузко.

Переслідують і вчителів української мови та літератури. Останнім часом адміністрація середньої школи №117 м.Одеси веде безпрецедентну за своєю брутальністю кампанію цькування однієї з найкращих вчительок української мови Ніни Юракової.

Втрачаючи владу і зазнаючи невдач в ідейній боротьбі, партмафія робить відчайдушну ставку на свій випробуваний метод фізичного насильства і терору проти демократичних сил України. Той факт, що корумпована комуністична бюрократія та її репресивні органи КГБ і МВД мають якнайтісніші зв'язки з кримінальними злочинцями і використовують їх з політичною метою, загальновідомий. Останнім часом почастишали випадки роз-

прав над активістами неформальних організацій, здійснюваних руками рекетирів, наркоманів, хуліганів.

24 липня в Києві, о 13 год, біля власного будинку вчинено напад на голову осередку Руху київського механічного заводу при авіаційному конструкторському бюро ім. Антонова—Володимира Траяка. Двоє невідомих раптово напали на нього, збили з ніг і по-звірячому били ногами, не даючи змоги підвестися.

Такого ж нападу зазнав 31 липня у місті Біла Церква заступник голови місцевого проводу Партії Визволення України Валентин Піонтковський. Пізно ввечері його побили двоє невідомих, внаслідок чого він отримав струс мозку та численні травми голови і обличчя. Не дивлячись на те, що одного з нападників упізнали свідки (це—Микола Якименко, раніше засуджений на три роки за хуліганство, наркоман), міліція не квапиться з розслідуванням цієї справи, досі за фактом злочину не порушено кримінальної справи.

Особливе занепокоєння викликає триваюча й досі практика тотальних стежень, залякувань і погроз, яку застосовують проти членів демократичних організацій агенти МВД і КГБ. Упродовж тривалого часу, наприклад, ведеться незаконне стеження за активісткою УРП, працівником незалежної пресової служби Валентиною Скачко. Агенти КГБ постійно чергують біля її помешкання, перестривають вночі, чинять психологічний тиск. Без сумніву, затівається чергова політична провокація.

Подібне бачимо і в інших містах України.

Звертаємо увагу міжнародної громадськості на те, що всі ці незаконні дії, які є грубим порушенням Гельсінських та інших міжнародних угод про права людини, чиняться в період демагогічно рекламованої комуністичною владою "перестройки". Насправді ж, прикриваючись фальшивими гаслами, тоталітарна влада не змінює своєї сутності, намагається насильницькими методами придушити демократичний рух і зберегти своє панівне становище, людиноненависницьку, антигуманну владу корумпованої комуністичної верхівки.

Ми звертаємося до всіх прогресивних, демократичних організацій в Україні й поза її межами із закликом виступити на захист прав людини та законності, засудити практику насильства, яка триває в період "перебудови".

ви", підтримати українських активістів, які борються за життєві інтереси українського народу.

Активісти Руху, Товариства української мови ім.Т.Г.Шевченка, УРП, УАПЦ, УХДП, Об'єднання "Державна самостійність України" м.м. Одеси, Києва, Білої Церкви:

*Ганна Михайленко, Ганна Голумбієвська,
Олег Коденчук, Станіслав Іщенко,
Микола Чумаченко, Анатолій Зубков,
Валентина Скачко, Ігор Яминський,
Володимир Траяк.*

Київ, 20 серпня 1990 року.

СПИСОК
політув'язнених України і жертв екоциду.

(Дані на травень 1990 р.
Вибірка зроблена із списку
Московської Гельсінської групи).

Ув'язнення з політичних мотивів.

1. **КЛИМЧАК Богдан Степанович**, 1937 р.н. технік.
Заарештований в жовтні 1978 р.
Ст. ув'язнення: 64, 70 КК РРФСР.
Вирок: 15 р. суворого режиму і 5 р. заслання. З 1957 по
1962 відбував 5 р. за ст. 58-10.
Дочка: Україна, Івано-Франківська обл.

2. **ІВАНОВ Юрій Миколайович**, 26.04.69 р.н.
Засуджений 3.11.89 за ст. 80. КК РРФСР (відмова від
служби в армії з пацифістських мотивів).
Вирок: 2р. умовно з відстрочкою виконання вироку.
Мати: м.Харків тел. 97-73-13.

3. **ЛИТВИНОВ Олександр**, кооператор
Заарештований 28.08.88
Засуджений по ст. 206 ч. 2 КК РРФСР (Відмовлявся дати
хабар голові міськвиконкому).
Вирок: 4р. суворого режиму.
Місце ув'язнення: Комі АСРСР, АН-243/8-2.
Дружина: Україна, Донецька обл., м.Дзержинськ.

4. **ОЛІСНЕВИЧ Віктор Іванович**, 29.06.58 р.н.
Заарештований в травні 1979 р.
Засуджений за ст. 64 КК РРФСР (сфабриковано
звинувачення в шпигунстві).
Вирок: 10 р. суворого режиму. Раніше відбував пока-
рання за ст. 144 КК РСФСР (3 р. загального режиму
і ще 3 р. за втечу з ув'язнення).
Місце ув'язнення: 618810, Пермська обл. Чусовський р-н,
ст. Всесвятська, ВС—389/35.

5. ТОКАРЕВ Владислав Володимирович. 1967 р.н.
Заарештований 04.02.87.
Засуджений 29.04.87 по ст. 247 А КК РРФСР (втеча з
військової служби по причині знущання).
Вирок: 4 р. колонії посиленого режиму. Закінчення
терміну—лютий 1991.
Табір 324000 Україна Дніпетровська обл. Кривий Ріг ЯС-
398/80.
Батьки: 322900 Дніпропетровська обл., м. Нікополь
Донський пров., 4.

6. ЗІНЧУК Кирило Олексійович. 1922 р.н.
Засуджений за ст.64 (участь в ОУН-УПА)
15 р. суворого режиму і 5 р. заслання.

7. КУХАРУК Олексій Макарович 1912 (?)р.н.
Заарештований 30.03.82 по ст. 64 (ОУН-УПА)
15 р. суворого режиму і 5 р. заслання.

Ув'язнені за спробу втечі з СРСР.

8. ІЖИЦЬКИЙ Сергій Миколайович. 1958 р.н.
Засуджений 06.07.86 за ст. 78. 83 ч. 2, 218 ч.2 КК РРФСР
(перехід кордону з Китаєм, добровільне
повернення).
Ще в берзні 1985 р. був госпіталізований разом з батьками
в психлікарню в Москві за намір виїхати з СРСР.
Місце ув'язнення Орловська психлікарня (з березня 1987
року).
Батьки: м. Донецьк, вул. Маркса, 1/55.

9. СУДАКОВ Станіслав Григорович, 9.02.45 р.н.
Заарештований 19.08.74 р.
Засуджений за ст. 206 ч. 2 КК РРФСР (Прорвався в посоль-
ство США, чинив опір при затриманні. Був у Ташке-
нтській психлікарні. Втік у 1984 р. В 1985 затрима-
ний в Талліні).
Місце ув'язнення: Ленінград, психлікарня.
Батьки, дружина, діти: Україна, Дніпропетровськ, вул.
Перемоги 206/2. тел.96-71-24.

10. БІСК Мстислав Юзефович, 1930 р. н.
Намагався виїхати в ФРН, залишив у Верховній Раді свій паспорт, був госпіталізований у 7-е відділення Київської міської психлікарні, звідки неодноразово тівав. Переведений у Дніпропетровську психлікарню, де перебуває з 1979 р.
Сестра: м.Київ.

11. ЗОРЯНЕЦЬ Юрій Антонович, 1958 р.н.
Чернігівська обл. Україна.
Заарештований в грудні 1982 р. (Спроба проникнути на американський сухогруз в Одеському чи Іллічівському порті).
Можливе місце перебування—психлікарня.

12. КУСІДІС А. 1920 р.н.
Заарештований До 1977 р.
Засуджений за ст. 70 (домагався виїзду в Грецію).
Перебував у різних психлікарнях.
Сучасне місце знаходження невідоме.

13. НИКИФОРУК Олександр, 1970(?) р.н.
Заарештований у 1987 р. Ст. 83 (Спроба перейти Турецький кордон).
Дніпропетровська спецпсихлікарня.

У'в'язнення з релігійних мотивів.

14. ДАНИЛЮК Петро Федорович.
Заарештований у лютому 1988 р.
Засуджений за ст. 80 КК РРФСР (свідок Єгови, відмова служити в армії з релігійних мотивів).
Вирок: 3 р. таборів загального режиму.
Місце ув'язнення: Хмельницька область. м.Ізяслав. уст. МК-324/31-132.

15. ДОБИНДА Володимир Георгійович. 1965 р.н.
Заарештований у 1988р. за ст. 80 КК РРФСР. Раніше був засуджений за аналогічним звинуваченням.
Місце ув'язнення: Житомирська обл., Бердичівський р-н., с. Райки, уст. ЯШ-309/73.

16. КОРОПАЦЬКИЙ Владислав Федорович, 1967 р.н.
Заарештований у 1988 р. за ст. 80 КК РРФСР.
Вирок: 3р. загального режиму, звільнений умовно з притягненням до примусової праці. 3 1989 р. на примусових роботах в Улан-Уде.
Сім'я: Рівненська обл., с.Шпанів, вул. Набережна, 2.

17. КОСТЕЦЬКИЙ Сергій Анатолійович, нар. 15. 11.70 р.
Засуджений у 1989 р. за ст. 80 КК РРФСР.
Вирок: 3р. примусових робіт у Дніпропетровській обл.
Батьки: Рівненська обл., с. Клевань.

18. МІЧЕРЖАК Юрій.
Заарештований у 1988 р. за ст. 80 КК РРФСР.
Вирок: 1,5 р. загального режиму.
Місце ув'язнення: м.Лвів, уст. ВЛ-315/87.
Батьки: Львівська обл., с. Тухля.

19. ОТРОДА Степан Семенович, нар. 1.11.66 р.
Заарештований у 1988 р. за ст. 80 КК РРФСР.
Вирок: 2,5 р. суворого режиму. Раніше відбував покарання за аналогічним звинуваченням (1985-87 рр.).
Мати: Волинська обл., с.Небожка, Садова 16.

20. ПЕТРЕНКО Павло Ярославович.
Заарештований у 1987 р. за ст. 80 КК РРФСР.
Вирок: 5 р. суворого режиму. (Раніше 3 р. ув'язнення за аналогічним звинуваченням).
Місце ув'язнення: Красноярський Край. м.Саяногорськ.
Батьки: Волинська обл., с.Риковичі.

21. ПИРІЖОК Василь Володимирович, нар. 6.04.70р.
Скрипаль.
Заарештований у 1989 р. за ст. 80 КК РРФСР.
Вирок: 2 р. загального режиму. Притягнений до примусової праці.
Місце ув'язнення: м.Запоріжжя, спецкомендатура.

22. ПУЛІКОВСЬКИЙ Леонід,
Засуджений у 1988 р. за ст. 80 КК РРФСР.
Вирок: 2 р. суворого режиму (раніше відбув 3 р. за аналогічним звинуваченням).
Місце ув'язнення: м.Харків, уст. ЮЖ-313/25.

23. РЯБЕНКО Василь Олексійович.
Засуджений за ст. 80 КК РРФСР.
Місце ув'язнення: Хмельницька обл., м. Ізяслав, уст. МХ-324/31-1-13.

24. СОЛОВЙОВ Павло, 1962 р.н.
Ст. 206 ч.2 КК РРФСР (співав у парку разом з іншими релігійні псалми).
Вирок: 3 р. загального режиму.
Місце ув'язнення невідоме.

25. НЕЧАЮК Петро.
Засуджений у 1982 р. за ст.227 (за відстоювання УКЦ).
Вирок: 5 р. суворого режиму і 5 р. заслання.

ЗМІСТ

3	Передмова
4	Декларація Українського Комітету "Гельсінкі-90"
11	Статут Українського Комітету "Гельсінкі-90"
16	SOS: етноцид
18	Зведена інформація про переселення на Україну
20	Народним депутатам від Івано-Франківської області пп. Л.Лук'яненку, С.Пушику, М.Чучуку
21	Звернення до Українського Гельсінського комітету, до міжнародної громадськості
25	Список політув'язнених України і жертв екоциду

ЗАУВАЖЕНІ ПОМИЛКИ

Сторінка, рядок	Надруковано	Треба
3, 14-й знизу	причиною яких	причиною якого
11, 16-й знизу	диктатури. КПРС	диктатури КПРС
13, 5-й знизу	національної	національної
14, 13-й знизу	оргнами	органами
11-й знизу	/ін/формацій	/ін/формацією
1-й знизу	/Комі/тетах	/Комі/теті
15, 1-й згори	діяльності	діяльності
18, 5-й згори	/об/ласті	/об/ласти
21, 1-й знизу	/полі/тхнічного	/полі/технічного